

Příloha

Theologia universalis

Prolegomena 3–20

rukopis Strahovské knihovny

sign. DG III 34

3. De principijs Theologiae.

Principia Theologiae hic vocamus locos Theologicos, sine argumentorum sedes, ex quibus Theologia suas desumit probationes, et in quibus propositiones seu conclusiones suas fundat, de quibus in particulari nunc agendum.

4. De verbo Dei.

Fundat se potissimum Univerſa Theologia in Verbo Dei, per quod intelligimus, omne illud, quod Deus sine per ſemet-ipſum, ſine per Angelos ſenſibiliter loquens hominibus revelavit, vel etiam interne atq; inſenſibiliter inſpiravit, quod illi deinde alijs tanquam Legati à Deo miſſi prædicarunt, vel ſcripto conſignarunt. Non enim voluntate humanâ allata eſt aliquando prophetia, ſed ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt Sancti Dei homines. 2. Petri. 1. Omnis ſcriptura divinitus inſpirata eſt inquit S. Paulus Apoſtolus 2. Tim. 3. et Prophetæ David: ſpiritus Domini locutus eſt per me et ſermo eius per linguam meam. 2. Reg: 23.

5. De Authoritate verbi divini.

Verbum divinum omnino certum eſt ac inſallibile, Et enim Deus Verax, non ſolum in cognoscendo, ſed nihil falſo poſſit cognoscere, ſed etiam in loquendo ſeu revelando, ita ut non poſſit mentiri. Adcoq; nec fallere nec falli poſſe. Sed de hoc plura inferius.

6. De verbo Dei ſcripto.

Verbum Dei ſcriptum, Biblia et ſcripturam antonomatiæ

appell
Testam
pach
testa

Varie
Hinc

expli
lia;
tales
Auth

Tobia
Apoſt
ment
sunt

Sapient
ſ. A
futur
pheta

Canon
fiat;
tur a
ture
omne
licet a
Testam
Exad

appellamus. Dividitur scriptura in veteris et novum Dei Testamentum. Dicitur vero testamentum, quia est quoddam pactum sine foedus scripto contestatum, Dei et Christi testatoris voluntatem et ordinationem continens.

7. Divisio librorum sacrae scripturae.

Varie denominantur à materia potissimum quam tractant. Hinc alij vocantur legales in quibus praecipue lex divina explicatur: tales sunt quinq; libri Moysi et 4. Euange-
lia; alij appellantur historiales qui gesta narrant: tales sunt in veteri testamento liber Josue, Judicum, Ruth, libri Regum, Paralipomenon, Machabaeorum, Tobias, Judith, Job, et in novo testamento Acta Apostolorum; alij sapientiales qui sapientia docu-
menta et moralis Doctrinae praecepta continent: tales sunt in veteri testamento proverbia, Ecclesiastes, Cantica Sapientiae liber et Ecclesiasticus. In novo Epistolae s. Apostolorum; alij prophetales, in quibus praecipue futura praediciuntur: tales sunt libri omnium Pro-
phetarum, et Apocalypsis S. Joannis.

8. Qui sint libri Canonici qui apocryphi.

Canon non tantum regulam sed etiam Catalogum signi-
ficat; dicuntur ergo libri scripturae Canonici, qui ponuntur ab Ecclesia in canone seu catalogo librorum scripturae divinae; sunt vero infra scripti, quamvis non omnes ante Concilium Tridentinum ab omnibus catho-
licis aequaliter fuerint recepti.

Testamenti Veteris quinq; libri Moysi, id est Genes, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum

cos, sine
desumit
lusiones suas

erbo Dei, per
e per semet-
omnibus
er inspira-
Deo missi
enim
pheta, sed
i homines.
ta est
propheta
et sermo

i.
libile, Est
et nihil
seu reve-
e fallere

onomastice

Ruth, quatuor Regum, duo paralipomenon, Esdrae primus, et secundus qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Esther, Job, psalterium dauidicum 150. psalmorum, parabola Ecclesiastes, Anticum Anticorum, Sapientia Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim propheta minores: Id est Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabeorum primus et secundus.

Testamenti noui quatuor Euangelia: secundum Mattheum, Marcum, Lucam, et Joannem; Actus Apostolorum à Luca Euangelista conscripti, quatuordecim Epistolae Pauli Apostoli: ad Romanos duae, ad Corinthios, ad Galathas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duae ad Thesa- lonicenses, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemo- nem, ad Hebraeos, Petri Apostoli duae, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Jude Apostoli una, et Apoca- lypsis Joannis Apostoli. Hi omnes libri à Concilio Tridentino sess. 4. decreto de canonicis scripturis enu- merantur, eosque integros cum omnibus suis partibus ab omnibus fidelibus recipi sub anathemate idem Concilium demandat. Libri apocryphi seu incerti vocantur, de quibus nondum pro certo constat quod sint canonici, et facis divinae scripturae libris accensendi, etiam si nullus in ipsis manifestus error aut falsitas deprehendatur. Tales sunt 3 libri et 4 libri Esdrae, 3 libri et 4 libri Machabeorum, oratio Manasse, Psalmus 151. Appendix libri Job, et plures alij quorum pauci amplius extant.

9. Omnes Scripturae libri memoriae facilitandae causa versibus comprehensi.

Quinq; libri Moysis, Josue, cum Judicibus Ruth.

Post libros
Tobias, Ju
Proverb.
Is, Jerem
Abdi, J
Jude Mac
Ro, Cor, G
Jacobi, Pe

10.

Author f
qui res in
inspiratio
Causa Jnd
Pentab
quod à Jos
Liber J
quamvis v
maximè q
cernunt.

Liber J
sicut etia
Libri q
seripsit Sa
agitur.
vel eius lo
ab Isaias et
quedam ad
Libros

Verifimiliter
Primum
Librum Jo

n, Esdrae
Tobias Judith
psalmodum,
w, Sapientia
ch, Ezechiel,
est Osea, Joel,
Habacuc,
r, duo

indum Matthaeum
postolorum à
Epistola Pauli
ad Galathas,
duo ad Thessa.
m, ad Philemo:
Joannis Apostoly
na, et Apoca:
i à Concilio
scripturis enu-
luis partibus
ate idem
seu incerti
ndat quod sint
is accensendi,
r aut falsitas
us Esdrae,
ranase, Psalmus
quorum pauci

facilitanda
lensi.
bus Ruth.

Post libros quatuor Regum sunt Paralip, Esdrae,
Tobias, Judith, Esther, Job, psalmiq; Davidis,
Proverb: Ecclesiastes, Cant, Sapientia Sirach.
Is, Jeremi, Baruch, Ezechi, Dan, ose Joel et Amos,
Abdi, Jo, Mi, Na, Ha, Soph, Agga, Zachar, Malachias, 2
Iude Machabaei mox Evangelia et Acta.
Ro, Cor, Gal, Ephe, Phi, Colo, Thessa, Ti, Tit, Phil, Hebraei, 3
Jacobi, Petri, Joan, Jud, et Apocalypsis.

omnes
Propheta

omnes Epistola
S. Pauli.

10. De authoribus librorum sacrae scripturae.

Author sine causa illorum principalis ~~aliquis~~ est Deus,
qui res in illis scriptas hominibus sanctis per occultam
inspirationem vel manifestam locutionem revelavit.

Causa instrumentalis fuerunt Prophetae et alij sancti.

Pentateuchum Moyses composuit, excepto capite ultimo,
quod à Josue probabiliter fuit adiectum.

Liber Josue probabiliter ab ipso Josue fuit compositus,
quamvis videantur quaedam ab alijs deinde fuisse addita,
maximè qua mortem ipsius et res post illam gestas con-
cernunt.

Liber Judicum probabiliter à Samuele conscriptus est,
sicut etiam liber Ruth.

Libri quatuor Regum à diversis sunt conscripti. Primum
scripsit Samuel usq; ad cap: 25. in quo de morte ipsius
agitur. Cetera usq; ad finem libri 2^{di} scripsit David,
vel eius loco Nathan et Gad Prophetae. Tertius et quartus
ab Isaia et Jeremia compositus est, cui postmodum Esdras
quaedam adiecit.

Libros Paralipomenon ab Esdra fuisse conscriptos est
verisimile.

Primum Esdra scripsit Esdras, secundum Nahemias.
Librum Tobiae scripsit Senior, et post illum Junior Tobias,

finis tamen videtur ab alio quopiam adiectus.
Librum Judith à Joachim sacerdote fuisse conscriptum est
Verisimile.

Librum Esther Mardocheus una cum Esther composuit.
Liber Job ipsum Job agnoscit authorem; quæ verò mortem
Job concernunt, ab alio quopiam sunt adiecta.

Psalmos omnes centum et quinquaginta ab ipsomet Davide
compositos esse videtur probabilius.

Proverbia, Liber Ecclesiastæ et Cantica Salomonem pro
authore agnoscunt.

Librum Sapientia composuit sine idem Salomon, sine
aliis ipso posterior sententijs quibusdam ex Salomone
intextis.

Ecclesiasticum scripsit Jesus filius Sirach.

Primus et secundus Machabæorum probabiliter ab aliquo
ex sacerdotibus vel Pontificibus conscriptus est.

Acta Apostolorum Lucas Evangelista composuit.

Cæteris novi testamenti libris authorum suorum nomina
præfiguntur.

Præter hos libros in moderno scripturarum Canone specificatos,
plures olim dabantur verè sacri et Canonici, qui temporum
inuria perierunt. Sic in veteri testamento fit mentio
Libri Samuel Videntis, libri Nathan Propheta, Voluminis
Gad Videntis, Libri Ahia Salomonis, et Ado Videntis,
Item trium millium parabolarum Salomonis, et carminum
eius quinq; millium, quæ omnia perierunt. Ex novo
Testamento desideratur Epistola Pauli Apostoli ad Laodi-
censes, cuius ipse meminit Coloss. vlt. et forte alia
ad Corinthios, cuius mentio fieri videtur in illis verbis:
Seripsi vobis in Epistola i. Cor. 5. et plura fortassis
alia Prophetarum et Apostolorum scripta intarierunt.

11.
Famosa fu
facta per
Testamenti
Inter quoru
latio seu
tamen tra
S. Hierony
ex Hebraeo
illam Rom
multis em
mento pro
testamenti
psalmorum
ronymo pri
per S. Hiero
Hebraeo in
et per Ecles
passim vltim
Vetus hæc et
Ecclesia prob
predicationi
et vlt nemo
sumat. Tr
rum. Per h
adcoq; defac
ad substantia
12.

Tras sunt prin

ii. De Versionibus sacrae scripturae.

Tametsi fuit olim Versio sacrae scripturae ex Hebraeo in graecum facta per LXX. Interpretes, quam Versionem, Vti etiam noui Testamenti libros Varij Authores in latinum translulerunt, Inter quorum translationes optima semper habebatur Translatio seu Versio quae appellabatur Italica seu Romana, quae tamen tractu temporis multis erroribus feccare cepit, donec S. Hieronymus omnium primus antiquum testamentum ex Hebraeo immediate in latinum translulit, et veterem illam Romanam Versionem, noui praesertim testamenti in multis emendauit. Vti statim capit, Ecclesia Veteri testamento propterea a S. Hieronymo fuit translatum, noui autem testamenti et quorundam librorum ex Veteri testamento, Vti et psalmodum Versionem antiquam retinuit, a Pius tamen Hieronymo prius correctam. Sic ex antiqua illa Romana Versione per S. Hieronymum reformata, et noua plurimum librorum ex Hebraeo in latinum facta translatione, Biblia sunt composita, et per Ecclesiam Vulgata; qua Vulgata Editione nunc etiam passim vti mur, Et Concilium Tridentinum decreuit: Vt Vetus haec et Vulgata Editio, quae longo saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus et expositionibus, pro authentica habeatur, et Vt nemo illam reijcere quouis pretextu audeat vel praesumat. Trid. Sess. 4. in decreto de Editione sacrorum librorum. Per hoc tamen non reiecit graecos et Hebraicos fontes, adeoque, defacto licet ad illos aliquando recurrere, non tamen ad substantialem aliquam correctionem Vulgatae translationis.

12. De Vernaculis sacrae scripturae Translationibus.

Tres sunt principales linguae: Hebraica, graeca, et latina, quibus

conscriptum est

composuit.

et vero mortem adiecta.

et ipsomet Davide

Salomonem pro

Salomon, sine

et ex Salomone

illius ab aliquo

plus est.

et.

um nomina

anone specificatos,

qui temporum

nto fit mentio

e, Voluminis

ludo videntis,

is, et carminum

Ex nouo

ostole ad Laodi-

et forte alia

et in illis verbis:

lura fortassis

ta interierunt.

sacra scriptura primis fuit conscripta. De graeca et Hebraica non est dubium; quod latinam concernit, est valde probabile Evangelium à S. Marco Evangelista latino idiomate conscriptum fuisse. Eadem tres linguae in crucis Dominica titulo legebantur, per eandem etiam tanquam vniuersaliores fides potissimum fuit propagata, et diuina officia in iisdem communiter celebrata.

Potest nihilominus sacra scriptura etiam in alias vulgares linguas transferri, non tamen priuata cuiusquam, sed publicae Ecclesiae auctoritate; quod si fiat, magis fit in usum Cleri et sacerdotum, quam pro usu et lectione populi, nec enim secularibus indifferenter biblicorum lectio conceditur, ex qua propter hominum malitiam et ruditatem plus damni quam emolumenti in populo emergeret. Hinc bene ab Ecclesia statutum est, ut nemo sine licentia ab Episcopo vel Inquirente de consilio Parochi vel Confessarij in scriptis oblenta, sacram scripturam legat, emat, vel retineat. Quin et ipsis Regularibus eius lectio non nisi facultate à Praelatis ipsorum oblenta conceditur. Vide etiam Regulam Iudicis Librorum prohibitorum.

Nep̄ ille textus in Euangelio Joannis cap: 5. scrutamini scripturas quicquam in contrarium euincit. Non enim hoc ad omnes de vulgo dictum est, sed ad Phariseos et scribas, quorum professioni legis notitia congruebat. Non obstat etiam illud Pauli Apostoli Rom: 15. Quaecumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, fatemur enim scripturam esse scriptam ad doctrinam populi, non tamen ut illam legat, sed ut audiat à Verbi diuini Ministris lectam et explicatam.

13. De sensibus sacrae scripturae.

Duplex est sensus sacrae scripturae: litteralis seu historicus,

et spiritus
immediate
rica. My
verba, sed
representa
et Ezech.
Mythicus
Mythic
et morale
Theologica
goricus co
ritati.
Allegor
litteralem
fidem vel
Abraham
ex libera
populos, v
annum ex
sub seruit
Anagog
litteralem
seu Ecclesia
ps. 94. Q
quiem mea
miffam
gogico vit
Morale
litteralem
nem moru
Ovderanor
area fruge
in sensu qu

et spiritualis seu mysticus. Literalis est qui significatur immediate per ipsa Verba, sine sint propria sine metapho-rica. Mysticus est qui non significatur proxime per ipsa Verba, sed per rem significatam illis Verbis. Hi ambo sensus representantur in libro illo scripto intus et foris Apocal. 5. et Ezech. 2. Literalis etiam tanquam externus corpori, Mysticus tanquam internus et secretior anima comparatur.

Mysticus subdividitur in Allegoricum, Anagogicum, et moralem seu Tropologicum. Et sicut sunt tres Virtutes Theologicae, Ita etiam tres mystici scripturae sensus. Allegoricus correspondet fidei, Anagogicus spei, Moralis cha-ritati.

Allegoricus est. Quando Verba scripturae praeter sensum literalem quem habent, significant aliquid pertinens ad fidem vel Ecclesiam militantem: sic quando dicitur Abraham duos habuisse filios, Unum ex ancilla et alterum ex libera, Deum allegorice significat, qui habuit duos populos, Unum Iudaorum ex Synagoga, alterum Christi: unum ex Ecclesia; hunc sub libertate Christi, alterum sub servitute legis Mosaicae. Vide Epist. Pauli ad Galatas. 4.

Anagogicus est, quando Verba scripturae praeter sensum literalem significant aliquid pertinens ad vitam aeternam, seu Ecclesiam triumphantem quam speramus. Sic illud ps. 94. Quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. In sensu quidem literaliter terram promissam ^{seu} palatnam significat, in sensu autem Ana-gogico vitam aeternam, et interpretatur Apudolus Hebr. 4.

Moralis est, quando Verba scripturae praeter sensum literalem significant aliquid pertinens ad instructio-nem morum, vel officia charitatis. Sic ille textus Deuteronomij 25. Non ligabis os bouis terentis in area fruges tuas, sine et citat Apudolus triburantis, in sensu quidem literaliter de veris bobus intelligitur,

ca et Hebraica
de probabile
ate confesio:
inice titulo
cores fides
idem com:

lios Vulgares
am, sed pub-
fit in vsum
populi, nec
conceditur,
e plus damni
bene ab
ab Episcopo
ry in
vel reti:
non nisi
er. Vide
n.

5. secubamini
Non enim
saos et
ebat. Non
Incuinqs
fatemur
opuli, non
linini

historicus,

^{Morali}
in sensu autem mystico de Ministris Ecclesiae, quibus con-
grua sustentatio à populo debetur. Vide Apostolum 1. Cor. 9.

Est ergo quadruplex scripturae sensus. Primus literalis,
2us Allegoricus, tertius Anagogicus, 4us moralis. Qui
omnes reperiuntur in hac voce Jerusalem. Haec enim
literaliter significat urbem palestinae, Allegoricè Ecclesiam
militantem, Anagogicè Ecclesiam triumphantem, moraliter
animas hominum in hac vita. Eisdem quatuor scripturae
sensus exprimunt Versiculi sequentes.

Litera gesta docet, quid credas allegoria,

Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Qualibet sacrae scripturae sententia aliquem ex his debet
habere sensum, imò et plures aliquando continet. Ex solo
tamen literali sensu peti solent argumenta efficacia. Nam
licet sensus mystici non sint contra fidem aut bonos mores,
non tamen semper constat quod sint à Spiritu sancto intenti,
nisi per aliam scripturam id exprimat.

Juxta eundem quaternarium emicuerunt in Ecclesia
quatuor Doctores, S. Hieronymus in literali, S. Augustinus
in allegorico, S. Gregorius in Morali, S. Ambrosius in anagogico

His sensibus addunt alij sensum accommodatum, quo
Concionatores et S. PP. frequenter utuntur, dum Verba et
historias sacrae scripturae rebus alijs accommodant, praeter
scripturae vel sacri authoris intentionem: Et dum alicui
sancto novi testamenti applicatur illud quod de Moyse
dictum est: dilectus Deo et hominibus, vel illud Abraham
Patriarchae praeconium Non est inventus similis illi, etc.

14. An scriptura sit tam clara ut expli-
catione seu interpretatione non indigeat.

Affirmant hoc plures heretici, quod tamen esse falsum quoti-

diana comprobatur
frequentius huius
textuum exposi-
et religionem quae
quodam sensum li-
num figura est
iam in sensu li-
tine iam redun-
subintellecta.
runt, multa
multa praeterea
quoque reperiuntur
Paschalis in Ve-
mare rubrum
Ecclesiae, etc.
tiones rerum
et eodem corti-
etiam laborem
sagacissimi in
turae historias
Unus scripturae
dicere, nec est
difficultas; sic
aliud nisi duo
Apostolum Jo-
aron quae pro
Joannis. 20. S.
cum adhuc ten-
mentum ordo
ex scriptura li-
repugnancia, ca-
thea Theologie
à cap. 19. usque

nibus con-
um i. cor. 9.

literals,

4. Qui

haec enim

in Ecclesiam

m, moraliter

or scriptura

v,

gia.

his debet

et. Ex solo

cacia. Nam

bonos mores,

sancto intenti,

in Ecclesia

? Augustinus

us in anagogico

atum, quo

in Verba et

t, prae-
ter

dum alicui

de Moyse

ind Abraham

lis illi, etc.

expli =

igeat.

saluum quoti =

diana comprobata experientia: in explicandis enim scriptura locis
frequentius hesitamus, hinc tot diversae imò et contrariae
textuum expositiones et interpretationes, tot circa fidem
et religionem quaestiones et controversiae. Nam primo
quoad sensum literalem multa occurrunt in scriptura dictio-
num figurae et terminorum aequivocationes, eademque vox
iam in sensu literali iam mystico accipitur, iam specifica:
tunc iam reduplicative, iam cum hac, iam alia distinctione
subintellecta. Multi tropi et orationes figuratae occur-
runt, multa metaphorae, allegoriae, hyperbole, Ironiae,
multa praeterea orationes imperfectae ac praeposterae; Una
quoque res aliam saepe diversissimam significat, sic agnus
Paschalis in Veteri testamento mystice fuit typus Christi,
mare rubrum Baptismi, manna Eucharistiae, Mons Sion
Ecclesiae, etc. Et plures ^{aliquando} quando eiusmodi significa-
tiones rerum diversarum imò et contrariarum sub uno
et eodem cortice literae latent reconditae. Non paruum
etiam laborem habent Viri quantumvis doctissimi et
sagacissimi in annorum supputatione ad diversas scrip-
turae historias invicem combinandas. Quia etiam
Unus scripturae locus alteri frequenter videtur contra-
dicere, nec est levis aliquando in ipso conciliandis
difficultas; sic 3. Reg: 8. legimus in arca non fuisse
aliud nisi duas tabulas lapideas, at iuxta Paulum
et Apostolum In arca erat una habens manna, et Virga
Aaron quae fronduerat, et tabulae testamenti, Heb: 9.
Joannis. 20. Maria Magdalene Venit ad monumentum
cum adhuc tenebrae essent Marci. 16. Venit ad monu-
mentum orto iam sole. Vide plurima eiusmodi loca,
ex scripturae libris conquisita, sibi quoad apparentiam
repugnantia, conciliata tamen et concordata in Biblio-
theca Theologica Dominici à St. Trinitate lib. 3. sect. 1.
à cap. 19. usque ad caput 75.

Multa ergo in scriptura divina continentur intellectu et explicatu difficilia, ita ut de omnibus fere libris canonicis dici possit quod de S. Pauli Epistolis scripsit Princeps Apostolorum 2. Petri. 3. In quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.

Idem ulterius potest ostendi Exemplo discipulorum euntium in Emmaus, qui scripturam non intellexerunt, nisi ad Christi Domini interpretationem. Luca. 24. Idem exemplo Eunuchi Reginae Aethiopiae, qui a Philippo interrogatus utrum intelligeret Isaiam Prophetam, respondit: quomodo possum si non aliquis ostenderit mihi? Act. 8. Exemplo pariter Apostolorum, qui multa eorum quae a Christo dicebantur non intellexerunt.

Quis tandem est qui omnia scripturae loca et prophetias de futuris temporibus multa Vaticinantes perfecte ac pro certo sciat explicare? S. Augustinus fateretur difficultimum intellectu sibi esse locum illum Apostoli: si quis autem aedificat super fundamentum. etc. 1. Cor. 3. August. lib. de fide et oper. cap. 15. et ib. quantum non exerceat doctissimorum ingenia liber Canticum, Prophetia Ezechielis de visione 4. animalium, LXX. hebdomadae Danielis, et Apocalypsis S. Joannis, quae plenissima est reconditis mysterijs, ac teste S. Hieronymo tot habet sacramenta quot verba.

Obijciunt Haeretici illud Psalmista praeceptum Domini lucidum ps. 118. lucerna pedibus meis Verbum tuum, ps. 118. Idem illum textum 2. Petri 1. in quo Dei sermo comparatur lucerna lucenti. Ergo inquit scriptura clara est et non obscura. Ad haec respondetur scripturam dici lucidam, quia continet multa clarissima praecepta, quibus viam virtutis et salutis nobis demonstrat, quamvis plurima quoque obscura contineat. Sic etiam explicari debet ille locus 2. Cor. 4. Quod si etiam opertum est Evangelium

nostrum, in ijs qui huius saeculi excecatis illis illuminatio et farij deducant ferunt non fidelibus. Sed delibus, quia non enim excecatis. Vident tamen obfcurum scripturae locum in interpretatione legis Evangelij. Voluit autem Dominus magis non tantum patere; si enim et aperta, non habet

15. Vnde

Cum scriptura sit obscura et controversa dicitur hic quis illam legitime interpretari non potest esse in suis textibus de valde sit ac difficile obscurum et et obscurum explicari haereses suas adeo et et eodem non possunt care. De multis nullum haberi potest orationum numero, est; cum etiam in et Index debeant

Intellectu et
his canonicis
necesse et postea =
difficilia in =
fient et caeteras

orum euntium
, nisi ad Christi
templo Eunuchi
Illum in =
do possum si
pariter et postea
tur non in =

prophetias
lectae ac pro
difficillimum
nis autem
Augusti. lib. de
ceret doctifi.
Ezechielis de
rielis, et
his mysterijs,
not Verba.
tum Domini
tum, ps. 118.
amo compa =
phura clara
phuram dici
epta, quibus
omnis plurima
debet ille
Evangelium

nostrum, in ijs qui percutunt est opertum, in quibus Deus
huius saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat
illis illuminatio Evangelij gloriae Christi. Ex quo Aver-
sary deducunt scripturam folis infidelibus esse opertam,
non fidelibus. Sed respondetur ideo dici opertam esse infi-
delibus, quia non vident neque credunt eius veritatem, sunt
enim excaecati. Fidelibus autem est discopertum, quia
vident tamen obscure illius veritatem. Aliqui praeser-
tim scripturae locum non de scriptura sacra, sed de predi-
catione legis Evangelicae intelligunt.

Voluit autem Deus scripturam esse obscuram, ut tanto
magis non tantum a fidelibus, sed etiam infidelibus sus-
piceretur; si enim omnibus ipsam legentibus clara esset
et aperta, non haberet tantam admirationem.

15. Unde petenda scripturae divinae inter- pretatio.

Cum scriptura sit obscura, et proinde frequentius oriantur
dubia et controversiae in quo sensu debeat intelligi, quaeritur
hic quis illarum controversiarum sit iudex et scripturae legitimus
interpret? Inquis iudex et interpret
sui non potest esse ipsa scriptura divina, cum enim illa
in suis textibus diversissimos admittat sensus, et obscura
valde sit ac difficilis, si seipsam semper explicaret, diffi-
cile obscurum et ambiguum per aliud difficile ambiguum
et obscurum explicaretur. Nec heretici contrasentientes
hereses suas adeo claris scripturae textibus adducere possunt,
ut eisdem non possimus in alio nobis fauente sensu expli-
care. De multis etiam controversijs ex ipsa scriptura
nullum haberi potest testimonium, E. D. de librorum Cano-
nicorum numero, ergo ad alium iudicem confugiendum
est; cum etiam in omni Republica bene constituta lex
et iudex debeant esse res a se invicem distinctae. Si

ergo scriptura non sufficit ad suam ipsius interpretationem,
quaeritur quis illam debeat interpretari?

Dicunt Haereticis hunc Interpretem ac Iudicem
esse spiritum cuiusque privatum, sine doctrinam à Deo cuiusque
inspiratam. Contra Ecclesia Catholica, tametsi non negat
dari multis à Deo gratiam interpretationum, negat tamen
illam dari omnibus, et aserit illam potissimum in Romani
Pontificis tanquam supremo Controversiarum Iudice vel
Concilio per ipsum approbato residere.

Probatur hoc primo ex Veteri testamento Deuteron. 17.
Si difficile atque ambiguum apud te iudicium esse perspexeris
etc. Venies ad Sacerdotem Levitici generis, et ad Iudicem
qui fuerit illo tempore. Aggai. 2. Haec dicit Dominus
Deus exercituum: Interroga Sacerdotes legem. Malach. 2.
Labia sacerdotis custodient scientiam, quia Angelus Domini
Exercituum est. At si spiritus cuiusque privatus sufficere
non fuisset opus homines mitti ad Sacerdotes intelligenda
legis gratia. Impugnatur etiam spiritus ille privatus ex
novo testamento, Paulus enim dicit: Alij datur per
spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae, alij interpre-
tatio sermonum, alij Prophetia, etc. 1. Cor. 12. Ergo non
omnes gratiam habent interpretandi. Nunquid omnes
linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur? Clarum
est etiam illud 1. Petri: Omnia prophetia scripturae propria
interpretatione non fit. 2. Petri. 1. Quod autem spiritus
ille interpres principaliter resideat in Summo Pontifice
infra suo loco fusius demonstrabitur.

Obijciunt adversarij, spiritum sapientiae cuilibet oranti
à Deo esse promissum, ergo illius magisterio quisque privata
scripturam absque alio adiumento poterit interpretari.
Sic Lucae 11. dicitur: Quanto magis Pater Vester dabit
spiritum bonum petentibus se. et Jacobi 11. Si quis
Vestrum indiget sapientia, postulet à Deo qui dat omnibus

abundanter. Resp. non
spiritu interpretandi,
spei, charitatis, et sapi
Nec vllus petens certus
an bene petat; fit enim
petitis et non accipitis,

16. De Trad

Ad secundum Theologiae
sive Verbum Dei non fuit
traditum. Dixi primitus
innotesceret, successu nam
consignantur. Definiri quod
lex sine doctrina aliquo
et observatione humana
pervenit posterorum.

17. Quotupl

Dividitur Traditio in di
cam. Prima traditio
ab ipso Christo et Aposto
divina scriptura reperitur
ab Apostolis Prima voce
spiritus sancti, quamvis
signatum. Ecclesiastica
Ecclesiae Praelato, sine
sunt originem, et per
bata.
Sunt etiam aliae tradi
concernunt; aliae de n
Aliae perpetuae, aliae t

abundanter. Resp. non esse in illis locis sermonem de spiritu interpretandi, sed de spiritu devotionis, fidei, spei, charitatis, et sapientiae ad salutem necessariae. Nec ullus petens certus est se illum habere quia nescit an bene petat; fit enim saepe quod Jacobi 4. dicitur: petitis et non accipitis, eo quod male petatis.

16. De Traditionibus.

Ad secundum Theologiae nostrae fontem pertinent traditiones, sine Verbum Dei non scriptum primitus, sed Viva Voce traditum. Dixi primitus hoc est cum prima Voce fidelibus innotesceret, successu namq. temporis etiam traditiones scriptis consignantur. Definiri potest traditio in genere, quod sit lex sine doctrina aliqua ore tenus tradita, qua memoria et observatione humana, quasi per manus, ad notitiam pervenit posterorum.

17. Quotuplex sit traditio.

Dividitur Traditio in divinam, Apostolicam et Ecclesiasticam. Divinae traditiones dicuntur, quae acceptae sunt ab ipso Christo Apostolos instruente, et nullibi in divina scriptura reperuntur. Apostolicae sunt quae ab Apostolis Viva Voce sunt traditae, ex inspiratione spiritus sancti, quamvis nihil de illis scripto sit consignatum. Ecclesiasticae sunt quae sine ab aliquo Ecclesiae Praelato, sine ab aliquibus de populo sumptae sunt originem, et per communem usum sunt approbatae.

Sunt etiam aliae traditiones de fide, quae credenda concernunt; aliae de moribus aut ritibus externis. Aliae perpetuae, aliae temporales; aliae univ ersales, aliae

...ationem,
em ac Judicem
trinam à Deo cuiq.
tametsi non neget
um, negat tamen
formum in Roman
um Judice vel

... Deuteron. 17.

... esse perspexerit
is, et ad Judicem

... dicit Dominus
legem. Malach. 2.

... Angelus Domini
... prius sufficeret

... intelligenda
... ille prius ex

... datur per
... alij interpre-

... 12. Ergo non
... Nunquid omnes

... interpretantur? Clarum
... scriptura propria

... Quod autem spiritus
... Summo Pontifice

... cuilibet orant
... terio quisq. prius

... interpretari.
... Pater Vester dabit

... obi. 11. Si quis
... Deo qui dat omnibus

particulares; alia necessaria, alia libera.

18. De authoritate traditionum.

Eadem nobis debet esse authoritas traditionum divinarum, quae scripturae divinae; sunt enim aequè Dei Verbum sicut scriptura, quamvis non sint in charta vel membrana scripta seu consignata, quia scripturae nihil authoritatis Verbo Dei accedit, sicut nihil accedit authoritatis Verbali mandato Principis, si scripto mittatur. Traditiones Apostolicae, quas Apostoli spiritu sancto inspirante instituerunt, eandem habent authoritatem quam Apostolica scriptura. Traditiones Ecclesiasticae, vim habent Ecclesiasticarum constitutionum, et consuetudinis approbatae.

19. Traditiones in Ecclesia praeter sacram Scripturam necessario sunt admittendae.

Probantur Traditiones ex eo, quod multa sint quae credit Ecclesia tanquam à Deo dicta vel instituta, etiamsi nihil de ipsis in scriptura expressè contineatur. Talia sunt, quod scriptura quae dicitur sit Verbum Dei, et quod in ijs quae ad fidem et salutem pertinent falsa omnino maneat et incorrupta. Item quod Verum eius sensum beneamus, quod quatuor tantum sint Evangelista, quod symbolum fidei sit Verè canonicum et Apostolicum, quod spiritus sanctus procedat à filio, quod infantes sint baptizandi, quod baptizati ab haereticis rebaptizandi non sint, quod Virginitas non solum ante partum et in partu, sed etiam post partum Virgo permanferit, quod non pauciora nec plura quam septem dentur Ecclesia sacramenta à Christo instituta, quod haec determinatè forma et materia in illorum administratione sit usurpanda, quod Pascha Christianorum die Dominico fit

celebrandum, quod
Apostolorum ministrum
illa in nullo feruntur

Similiter Ecclesia
libros qui in Canonibus
habentur esse verè
in Veteri Testamento
remedium peccatorum
et defacto quales
lege Veteri traduntur
ad traditionem
plures scripturae
in illa die dicebat
terroga Patrem
et dicent tibi.
et diligenter in
auribus nostris
runt nobis.

nota ea facere
filijs qui nascuntur
filijs suis. Ecclesia
rum, ipsi enim
vetus ante Ecclesiam
sed dispersa in
ab omnibus conseruata
traditiones sup

Jam si quocumque
Vsq; ad legem scripturam
inuenimus de
tionibus tunc
muniter tenet
scripturam, ne
bene autem quod

celebrandum, quae omnia et plura familia à Deo mediante
Apostolorum ministerio nobis tradita credimus, quamvis
illa in nullo scriptura divina libro expressa legamus.

Similiter Ecclesia Veteris testamenti, semper credidit
libros qui in Canone scripturistico Iudeorum contine-
bantur esse vere divinos, et à Deo inspiratos, quod tamen
in Veteri testamento nullibi scriptum est; sicut neq[ue]
remedium peccati originalis quod semellis adhibebatur,
et defacto quale fuerit ignoratur. Iudeos etiam in
lege Veteri traditione magis quam scriptura usos, atq[ue]
ad traditionem frequenter à Deo remissos fuisse probant
plures scripturae textus: Exodi 13. Narrabis filio tuo
in illa die dicens hoc fecit Dominus. Deuter. 32. In-
terroga Patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos
et dicent tibi. Job. 8. Interroga generationem pristinam,
et diligenter investiga Patrum memoriam. ps. 43. Per
auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaue-
runt nobis. ps. 77. quanta mandavit Patribus nostris
nota ea facere filijs suis, ut cognoscat generatio altera,
filij qui nascentur et exurgent, et narrabunt ea
filijs suis. Eccli. 8. Non te praetereat ^{narratio} generatio senio-
rum, ipsi enim didicerunt à Patribus suis. Imò scriptura
Vetus ante Esdram non fuit redacta in formam voluminis,
sed dispersa in pluribus libris et chartis, et non potuerit
ab omnibus commodè legi, cuius vicem Vetus Patrum
traditiones supplebant.

Jam si quoq[ue] à Mundi primordio, scilicet ab Adamo
usq[ue] ad legem scripturam Dei Ecclesiam consideremus,
inveniemus doctrinam fidei et morum in solis tradi-
tionibus tunc constituisse; à sanctis enim Patribus com-
muniter tenetur, ante Moysen nullam fuisse sacram
scripturam, nec de illa quicquam in Genesi legitur,
bene autem quod Abraham praecepturus sit filijs suis

inam, quae
fient scriptura,
a seu consig-
Dei accedit,
Principis, si
Apostoli spiritu
authoritatem
nastica, vim
luctudinis

177
la.

credit Ecclesia
de ipsis in
ad scriptura
ad fidem et
corrupta.
quatuor
si sit vere
us procedat
baptizati ab
non solum
in Virgo per
in septem
a, quod haec
inistratione
Dominico fit

et domui suae post se, ut custodiant viam Domini. Gen. 18.

Probantur secundo Traditiones ex Evangelio, in quo Christus ait discipulis: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Horum plurima post suam resurrectionem probabiliter discipulis suis revelavit, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de Regno Dei. ut habetur in Actibus et Apostolorum. Plura etiam longe dixit et fecit quam scripta sint, unde illud Joannis 14: sunt autem et alia multa quae fecit Jesus, quae si scribantur, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros.

Probatur tertio textibus aliquot S. Pauli scribers Corinthi, Laudo vos inquit, quod sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. 1. Cor. 11. Accepi à Domino quod et tradidi vobis, et cetera cum venero disponam. Nullibi autem scriptum reperitur quid disposuerit, nec ullibi scriptum habemus nisi relative quae Corinthiis praecepta tradiderit. Sequens textus est clarissimus: Itaque fratres tenete traditiones quas accepistis sive per sermonem, sive Epistolam nostram. 2. Theosal. 2 ubi non tantum de scriptis, sed etiam de dictis traditionibus est sermo. Probatur tandem plurimis sanctorum Patrum auctoritatibus, quae apud Controversistas videri possunt.

20. Obiectiones Haereticorum contra Traditiones maxime humanas.

Obiiciunt primo illud Deuter. 4. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo, Ergo sufficit nobis Dei Verbum, ut non sit opus ei superaddere vllas hominum traditiones. Resp. per illud Verbum intelligi praecepta caeremonialis et iudicialia, quae Deus Judaeis dederat; prohibet ergo omnem in iudicijs et caeremonijs excessum vel defectum contra legem illis praescriptam. Similiter intelligendum est illud Deuter. 12. Quod tibi praecipio

hoc tantum factis
addendo videlicet
ditiones etiam dicit
Apostolica, contra
per se, vel per
dicit praecepit.

legem humanam
praecepta data sunt
adstruendo ad
Et sic adversarij
ergo se non circum
praescripta non

Obiiciunt 2
Angelus de Cal
evangelisandum
infra. Si quis
accepistis, anath
aliud velle, quae
evangelisandum
Deq. in scriptura
contra usurpationem
non tantum Pat
praedicanit.

Obiiciunt 3
audienti verba
ad haec, apponet
libro isto. Et
phetiae huius,
Ergo non licet
consequentiam,
apocalypicam
augendo.

Obiiciunt 4

in quo Christus
potestis portare
probabiliter
carens eis, et
olorum.
Unde illud
ecit Jesus,
capere posse

scribens Corinthi
cepta mea
lidi vobis, et
em scriptum
habemus nisi
quens textus
quas acce-
2. Thessal. 2
aditionibus
Patrum
posunt.

Verbum
ecit nobis
hominum
precepta
ederat;
excessum
militar
precipio

hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam nec minuas,
addendo videlicet ceremonias aut minuendo. Deinde tra-
ditiones etiam dici possunt Verbum Dei, maxime divina et
Apostolica, continent enim illa que Deus vel immediate
per se, vel per Apostolos suos condidit, quorum iustis obe-
dire precepit. Si quid etiam valeret hęc obiectio, omnem
legem humanam e medio tolleret. Ne tandem, vel illa
precepta data sunt solum Judais, et sic nihil valent pro
adstruendo adversariorum intento; vel etiam Christianis,
Et sic adversarij nihil deberent ex illis minuere. Cur
ergo se non circumcidunt? cur alia ceremonialia ibi
prescripta non observant?

Obijciunt 2do illud Pauli Apostoli: Licet nos, aut
Angelus de celo evangelisat vobis preterquam quod
evangelisanimus vobis, anathema sit. Gal. i. Et
infra. Si quis evangelisaverit vobis preter id quod
accepistis, anathema sit. ^{Respondeo} ~~Ille~~ textum Apostoli nihil
aliud velle, quam ne audiant quemcumque contrarium
evangelisantem illi doctrina quam acceperunt a Paulo.
Neq; in scriptura quid novum est particulam preter pro
contra usurari. Et ipse Paulus plura et plura quotidie
non tantum Galatis, sed etiam alijs evangelisavit et
predicavit.

Obijciunt 3to illud Apocal. 22. Contestor omni
audienti Verba prophetia libri huius, si quis appoverit
ad hęc, apponet Deus super illum plagas scriptas in
libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri Pro-
phetia huius, auferet Deus partem eius de libro vite.
Ergo non licet scriptura traditiones adijcere. Resp: negando
consequentiam, textus enim ille solum vult ne prophetiam
apocalypsicam velle depravet, eius Verba minuendo vel
augendo.

Obijciunt 4to illud 2. Tim. 3. omnis scriptura divinitus

inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigien-
dum, ad erudiendum in iustitia, et perfectus sit homo Dei ad
omne opus bonum instructus, ergo superfluum sunt traditiones
Pessima consequentia. Quamvis enim illa sit utilis, etiam
traditiones ad hoc utiles esse possunt. Nec ex eo quod pietatis
E. G. dicatur ad omnia utilis 1. Tim. 4. quisquam bene
argueret cetera omnia esse supervacanea.

Obijciunt tandem quaedam loca quibus traditiones videntur
reprobari: Matth. 23. Curritur fecistis mandatum Dei
propter traditionem vestram Coloss. 2. Videte ne quis vos
decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, secundum
traditionem hominum. 1. Petri 1. Redempti estis de Vanitate
vestra conversatione paterna traditionis. Resp. in praefatis
locis sermonem esse de traditionibus Judaeorum, non
Mosaicis sed pharisaicis, ~~non~~ ^{minime} necessariis et parum utilibus
quibus etiam illi ad vanam gloriam abutebantur; Item
de Traditionibus gentium, fidei Christianae repugnantibus
non de divinis vel Apostolicis.

21. De Jure Pontificio seu constitutionibus Romani Pontificis.

De Romano Pontifice fusius infra suo loco tractabitur. Et
interim suppono Romanum Pontificem ab Ecclesia acceptum
esse verum ac legitimum Petri Successorem, Christique
in terris Vicarium, Caput Ecclesiae, et supremum ac infal-
sibilem Judicem omnium fidei controversiarum, cuius
constitutionibus quisque fidelis parere tenetur, de quibus
priusquam agamus, aliquid de Jure sine constitutionibus
in genere hic erit tractandum.

22. Quid sit ius et quotuplex.

Omissis varijs acceptionibus Juris, respondeo Jus in strictiori

sensu acceptum idem esse
et qualibet lex particularis
et Corpus Juris ex legibus
digestis conflatum. Jus
est triplex: Jus naturale

23. Quid sit ius

Hoc à Justiniano definitur
animantia docuit. Sic
coniunctio, liberorum et
Non datur tamen proprie
legis quam rationis in
iure natura censendum
sensualitatis sua instinctu
à ratione approbati. Et
definiri potest, quod sit
actiones quibus similes

24. Jus naturae et.

Primum est, quod iam
illas actiones dicitur, quae
inductu exercent. Sic
quae soli homini sunt pro
parentibus obediendum,
servanda. Et hoc char
primarum vel antiquarum
gentium, quia ab omnibus
primarum vero et anti
gentium, et ad distincti
de quo iam.